

Boven: Green Force speurt naar afval op Curaçao. Onder: afvalbakken bij een ijscokar.

De milieustraat op Bonaire. FOTO JANITA MONNA

leren hergebruiken

Rudsel Leito en Herbert de Jongh

een bewakingsbedrijf met acht man personeel. Daarvan bekostig ik Green Force. Maar uiteindelijk moet Green Force winstgevend worden, zodat ik mensen in dienst kan nemen."

Vanuit Green Force sponsort Brouwer lokale milieuprojecten, milieu-educatie, boomplantdagen en een herintroductieprogramma voor mangroves. Vooral educatie vindt hij belangrijk, de jeugd is immers de nieuwe generatie die het van hem moet overnemen.

"Zo probeer ik de bevolking bij het hergebruik te betrekken. Het is een strijd tegen de mentaliteit, niet tegen de kwantiteit van het afval. Men is hier niet gewend om afval te scheiden. Er zou een compleet verbod op plastic tasje moeten komen. Nu delen acht van de vijftien supermarkten geen plastic tasje meer uit. Mooi, maar zeven dus wel en er zijn ook nog eens 250 toko's, die totaal niet letten op het gebruik van plastic."

"De Curaçaose overheid doet niets", verzucht hij. "Maar ja, de regerders hebben zelf nooit milieu-educatie gehad en snappen het belang ervan niet. Ik ben al tijden op zoek naar grond voor een eigen recyclingfabriek. Maar ik krijg geen medewerking. Terwijl ik met zo'n recyclingfabriek een nieuwe economie opzet, namelijk de export van herbruikbaar materiaal. Bovendien kan ik dan nog veel meer doen voor natuur en milieu."

JANNETTE VAN DITZHUIJZEN

Bonaire

En vrolijk geel bord markeert de ingang. Felgekleurde vuilnisbakken en glasbakken in bruin, groen en wit vertellen met opschriften in Papiaments, Nederlands en Engels welk afval in welke bak moet. Glas, papier, karton, kleding, blik, plastic, batterijen, frituurolie, ijzer. Op Bonaire kan afval dat opnieuw te gebruiken is, ingeleverd worden bij het *Plasa medio ambiente*, de milieustraat. Dit proefproject voor het gescheiden inleveren van afval opende in maart 2013. "En nu al is de milieustraat te klein", zegt Rudsel Leito, directeur van vuilnisophaal- en verwerkingsdienst Selibon. "Elke maand zien we meer bezoekers. Meer Europese Nederlanders en Amerikanen, en ook steeds meer Bonairianen: het aantal dat hier komt met z'n lege flessen en oude kranten is in een jaar tijd meer dan vertienvoudigd. Bewustzijn over hergebruik groeit, maar we zijn er nog lang niet."

Bonaire werkt hard aan gescheiden afvalinzameling. Mede onder druk van nieuwe, Nederlandse wetgeving. "Maar", benadrukt Leito, "al eerder realiseerden we ons dat het anders moest. Dat we niet tot in het oneindige ons afval op de *Landfill* (vuilstort) kwijt zouden kunnen. Doordat Bonaire nu een bijzondere Nederlandse gemeente is, is het proces van gescheiden afvalinzameling versneld."

Selibon wil, samen met de lokale overheid, binnen vijf jaar komen tot een 'duurzaam afvalbeheer'. Het eiland hoeft dat niet alleen te

doen. Het ministerie van milieu stelde expertise beschikbaar: een deskundige die Bonaire, Sint Eustatius en Saba ondersteunt bij het opzetten van een infrastructuur voor recycling.

Bonaire is blij met die extra steun. Leito: "Wij zijn een klein eiland, we hebben niet alle specialistische kennis in huis. Ook geld is vaak een probleem. Dankzij middelen uit Nederland komt er binnenkort een verbrandingsoven voor het ziekenhuisafval. Dat biomedische afval ligt nu op de *Landfill*, niemand weet precies wat de gezondheidsrisico's zijn."

Ondanks bewustwordingscampagnes en schoonmaakacties in de wijken, belandt het grootste deel van het Bonairiaanse huisvuil nog altijd op de stort; de in de milieustraat verzamelde 'recyclables' daarentegen, gaan grotendeels van het eiland. Daarvoor zorgt BonRecycling, een commercieel bedrijf, gevestigd op een afgelegen industrieterrein. Hier wordt karton geperst om naar Taiwan verscheept te worden en staat oude frituurolie klaar om richting Nederland te gaan, waar er biodiesel van gemaakt wordt. BonRecycling draait zonder sub-

'Bewustzijn over hergebruik groeit op Bonaire, maar we zijn er nog lang niet'
Rudsel Leito

sidie. "Maar karton levert niks op", vertelt directeur Herbert de Jongh. "Dus handelen we ook in oud ijzer. Dat kopen we op en verkopen het aan bijvoorbeeld India. Zo bekostigen we de recycling van de rest. We zijn hier twee jaar geleden, op verzoek van Selibon, vanuit het niets begonnen. Sindsdien is er zeker 1200 ton karton afgevoerd en 40 ton plastic, vuil dat anders op de *Landfill* zou zijn beland. Of over het eiland zou zwerven."

Bonaire hoopt de komende jaren de hoeveelheid afval die gestort wordt fors te verminderen. Er komen nieuwe milieustraten en een proef waarbij gescheiden afval huis aan huis wordt ingezameld. Een deel van dat afval zal straks worden hergebruikt op Bonaire. Glas bijvoorbeeld. Daarvoor is moeilijk een afnemer te vinden, aldus De Jongh. "Maar glas is goed te vermalen tot zand en dat kan weer gebruikt worden in de wegenbouw. Er is alleen een dure machine voor nodig."

Nederland is bereid zo'n 'glasverpulveraar' voor het eiland te bekostigen, de lokale overheid wordt verantwoordelijk voor de exploitatie van machines als deze. De Jongh zou een glasverpulveraar graag beheren, overleg daarover is nog gaande. "Met de verkoop van zand kan weer iets anders gerecycled worden. Ook ik wil Bonaire schoner krijgen."

JANITA MONNA

Dit is het slot van een tweeluik over recycling. Deel 1 over het statiegeldsysteem in Duitsland stond afgelopen dinsdag op deze pagina.